

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	9
<i>Heer en meester</i>	9
<i>Voorbij de locus classicus</i>	10
<i>Het probleem</i>	12
<i>Eerste verkenning</i>	15
<i>Dit boek</i>	22
HOOFDSTUK 1 – ONTSTAAN EN ONTWIKKELING	27
1. Het antidemocratische interbellum	27
2. De oratie van George van den Bergh	30
3. Bouwstenen	32
<i>Mill en Voltaire</i>	32
4. Karl Loewenstein	37
<i>De zwakke plekken van de democratie</i>	37
<i>Sajó's interpretatie: een theorie van emotionalisme</i>	39
<i>'Democracy must become militant'</i>	41
<i>De kritiek van Greenberg</i>	42
<i>Vader van de weerbare democratie</i>	44
5. De weerbare democratie van George van den Bergh	46
<i>In navolging van Bonger</i>	46
<i>Gewelddadige en geweldloze partijen</i>	48
<i>Hans Kelsen: alle overtuigingen zijn gelijk</i>	49
<i>Excurs: het juridisch betoog</i>	52
<i>Een eerste antwoord op Kelsen: beginselendemocratie</i>	60
<i>Een tweede antwoord: democratie als zelfcorrectie</i>	63
<i>Markovitch en de wet van de reactie</i>	66
<i>De interpretaties vergeleken</i>	70
<i>Waarborgen</i>	71
<i>Kritiek</i>	72
<i>Democratie als doel</i>	77

HOOFDSTUK 2 – ALTERNATIEVEN EN KRITIEK	82
1. Inleiding	82
2. Alternatieve theorieën	83
<i>Karl Popper</i>	83
<i>Geen tolerantie voor de intoleranten</i>	83
<i>Poppers democratieopvatting</i>	85
<i>Popper en de weerbare democratie</i>	88
<i>Popper als weerbare democratedenker</i>	91
<i>Carl Schmitt</i>	92
<i>John Stuart Mill</i>	96
<i>John Rawls</i>	97
<i>Kirshners theorie van weerbare democratie</i>	102
<i>Svetlana Tyulkina: contraterrorisme en religieus extremisme</i>	108
3. Pragmatische kritiek	116
<i>Pragmatische bezwaren</i>	117
<i>De pragmatische bezwaren nader uitgewerkt</i>	119
<i>De pragmatische bezwaren getoetst</i>	122
<i>Positieve neveneffecten van partijverboden</i>	126
<i>Pragmatische bezwaren: conclusies</i>	126
<i>Weerbare democratie buiten de West-Europese context en ‘transitioneel constitutionalisme’</i>	128
4. Principiële kritiek	131
5. Alternatieven en kritiek: conclusies	141
 HOOFDSTUK 3 – DEMOCRATIE ALS ZELFCORRECTIE	 147
1. Inleiding	147
2. Een theorie van weerbare democratie: democratie als zelfcorrectie	148
<i>Het idee van democratie als zelfcorrectie</i>	149
<i>Zelfcorrectie als unieke eigenschap</i>	152
<i>Twee tegenwerpingen</i>	153
<i>Het verschil met de materiële democratieopvatting</i>	155
<i>Zelfcorrectie als verbodsgrond</i>	156
<i>Wat geldt als aantasting van het zelfcorrigerende vermogen?</i>	157
<i>Het Bundesverfassungsgericht over democratie</i>	159
<i>Het beginsel van politieke concurrentie</i>	165

<i>Het EHRM over democratie</i>	166
<i>Drie kanttekeningen bij Refah en latere jurisprudentie</i>	171
<i>De drie beginselen van democratie als zelfcorrectie</i>	175
<i>Procedurele waarborgen I: rechterlijke controle</i>	178
<i>Procedurele waarborgen II: de Europese dimensie van weerbare democratie</i>	180
<i>Procedurele waarborgen III: het verzoek tot een partijverbod</i>	186
<i>De vormgeving van partijverboden</i>	187
<i>Parlementariërs en partijverboden</i>	190
3. Kritiek van de weerbare democratie beantwoord	195
1. <i>Een weerbare democratie is ondemocratisch</i>	195
2. <i>Optreden tegen antidemocraten kan wellicht worden gerechtvaardigd, maar in de praktijk is een legitiem moment om in te grijpen niet aan te wijzen</i>	196
3. <i>Al is er een acceptabel moment voor ingrijpen aan te wijzen, door de afwezigheid van juridische criteria zal het altijd een politiek besluit blijven</i>	199
4. <i>Moet het verzet tegen antidemocraten niet worden overgelaten aan de samenleving?</i>	200
5. <i>Moet er niet ook aandacht zijn voor de interne democratie van partijen?</i>	201
6. <i>Is een eeuwigheidsclausule eigenlijk niet een beter beschermingsmechanisme dan een partijverbod?</i>	202
7. <i>Is de weerbare democratie wel toegesneden op nieuwe, eenentwintigste-eeuwse problemen?</i>	203
UITLEIDING	207
<i>Popper en Marcuse</i>	207
<i>De theorie van democratie als zelfcorrectie</i>	209
EPILOOG	217
NOTEN	226
LITERATUUR	308
JURISPRUDENTIE	330
DANKWOORD EN VERANTWOORDING	331
NAMENREGISTER	333